

Zoekwijzer sigarenindustrie

Er zijn verschillende manieren om informatie op te zoeken over de sigarenindustrie in de regio: met behulp van archieven, literatuur, kranten en beeldmateriaal.

Zoeken bij het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven.

Literatuur

Literatuur is een goed hulpmiddel als start voor een onderzoek. De bibliotheek van het RHCE is toegankelijk door middel van een catalogus. Deze catalogus is te raadplegen via de website van het RHCE, www.rhc-eindhoven.nl. Via het menu onderzoek kiest u bibliotheek. Boeken en tijdschriften kunt u zoeken door middel van verschillende zoekvelden zoals titel, auteur of jaar van uitgave van het boek.

Om literatuur te vinden over de sigarenindustrie kunt u bijvoorbeeld in het zoekveld 'globaal zoeken' van de catalogus het trefwoord 'tabaksverwerkende industrie' intypen. Op dit moment krijgt u 68 treffers waaronder bijvoorbeeld 'De sigaar uit de Kempen: heden en verleden van een markante bedrijfstak' van Bas Bierkens of het artikel 'De sigarenmakerij' van Jaon Jansen, dat is verschenen in het periodiek 'De Schééper'.

Een goede publicatie om mee te beginnen is Ach Lieve Tijd Eindhoven. Eén van de onderdelen gaat over de boeiende historie van Eindhoven, de Eindhovenaren en hun fabrikanten. Daarin vindt u onder andere Karel I, vroeger één van de grootste fabrieken in de stad. U kunt ook lezen over de fabriek van Mignot en De Block. In dit boek staan prachtige illustraties.

Kranten

Kranten zijn zeer geschikt om achtergrondinformatie te verkrijgen. Het RHCE beschikt over een grote collectie kranten uit de regio. Deze zijn in de publieksruimte op microfiche te raadplegen. U kunt naar artikelen zoeken via de website van het RHCE. U gaat daarvoor naar het menu Onderzoek en kiest Overzicht Bronnen en vervolgens Kranten. Het intypen van het trefwoord 'tabaksverwerkende industrie' levert al vele zoekresultaten op.

Beeldmateriaal

Het RHCE bezit ongeveer 150.000 foto's. Een deel daarvan laat sigarenfabrieken zien. U kunt naar deze foto's zoeken via de website van het RHCE. U gaat daarvoor naar het menu Onderzoek en kiest vervolgens Beeldmateriaal. U vindt de foto's ook op www.fotohistorisch.nl.

Archieven

De belangrijkste bron is het archief van De Nederlandse Vereniging voor de Sigarenindustrie, 1910-1982. Deze collectie loopt van 1910 tot 1982 en bevat de volgende onderdelen:

Bureau Sigarenindustrie Eindhoven. Dit bureau voerde de administratie voor de volgende instellingen:

- Stichting Tabaksverwerkende Industrie.
- Bedrijfscommissie Sigarenindustrie.
- Vereniging van Rooms Katholieke Sigarenfabrikanten.
- Sigarenkartel.
- Kring Eindhoven van de Katholieke Werkgevers in het diocesis- Hertogenbosch.
- Bedrijfsvereniging.
- Pensioensfonds, Sociale Verzekeringen en dergelijke van het personeel van het Bureau Sigarenindustrie Eindhoven.

Verenigingen van werkgevers

Dit onderdeel bevat informatie over:

- Het Verbond van Sigarenfabrikanten in Nederland, 1910-1970.
- De Nederlandsche Rooms Katholieke Vereniging van Sigarenfabrikanten, 1922-1970.
- De Federatie Nederlandse Sigarenindustrie, 1969-1972.
- De Nederlandse Vereniging voor Sigarenindustrie, 1910-1982.

Samenwerkingsverbanden van de werkgeversverenigingen

Hierin zijn stukken te vinden over:

- Het Centraal Bureau voor de Sigarenindustrie, 1940-1942.
- Vereniging tot Regeling van de Distributie van Sigaren, 1939-1942.
- Sigarenkartel, 1949-1975.
- Vertrouwenscommissie Sigarenindustrie, 1951-1981.

Bedrijfsvereniging

Hierin zijn stukken te vinden over:

- De Bedrijfsraad voor de sigarenindustrie, 1934-1941.
- Het Sociaal Fonds, 1939-1950.
- Nederlandsche Bedrijfsvereniging voor Ziekengeld en Kinderbijslag, 1935-1957.

Door de Nederlandse Vereniging voor de Sigarenindustrie zijn als gevolg van een beschikking d.d. 24 september 1941, aanmeldingsformulieren gezonden naar alle in Nederland gevestigde ondernemingen die sigaren vervaardigden.

Deze aanmeldingsformulieren (inv.nr. 47-3743) bevatten veel informatie over bedrijven en kunnen een goede hulp voor uw onderzoek zijn.

De inventaris van de collectie van De Vereniging voor de Sigarenindustrie, 1910-1982 bevindt zich in de serie inventarissen op de bezoekerscentrum (zie ook het archievenoverzicht). In de inventaris vindt u achterin twee bijlagen. De een op naam van sigarenfabrikanten, de tweede op plaats gesorteerd. Daar kunt u naast de naam van eigenaar soms ook de naam van de fabriek vinden.

Bedrijfsarchieven

Van belang zijn de bewaard gebleven bedrijfsarchieven van:

- Kassierskantoor en fabriek van sigaren en snuiftabak Boex- Hoefnagels, Eindhoven 1856-1872 (A-0041)
- Sigarenfabriek Schutjes van de Ven, Eindhoven, 1869-1872.
- Sigarenfabriek Mignot en De Block, Eindhoven, 1907-1925.
- NV Hofnar sigarenfabrieken, Valkenswaard, 1936-1992.
- Sigarenfabriek Th. van de Meulengraaf, Best, 1940-1971.
- Sigarenfabriek Th. van de Pol, Eindhoven 20^e eeuw.

Particuliere archieven

Ook het raadplegen van particuliere archieven, zoals het archief van de familie Van der Putt, Kosmos Sigarenfabriek NV. is aan te bevelen.

Diverse archiefbronnen

Onderzoek naar dit onderwerp is ook mogelijk in de volgende bronnen:

- Gemeenteverslagen: Verslag ter verantwoording over een bepaald kalenderjaar m.b.t. de toestand van de gemeente.
- Hinderwetvergunningen: Deze vergunning is nodig voor de inrichting en/of verandering in of aan een bedrijf. Hierin staan bepaalde voorwaarden vermeld waaraan het bedrijf moet voldoen.
- Bouwvergunningen: Dat zijn vergunningen nodig voor het bouwen met hierin bepaalde voorwaarden waaraan het gebouw/pand moet voldoen. Soms kunt u daar bouwtekeningen vinden.
- Patentregister: Dit is een register waarin personen geregistreerd staan die patentrecht zijn verschuldigd. Patentrecht is een belasting op bedrijfsactiviteiten.
- Daarnaast bewaart het RHCe circulaires, notulen en berichten van de Algemene Bond van Sigarenfabrieken (1940) en het Rijksbureau voor tabak en tabaksproducten Eindhoven (1944-1946).

Zoeken buiten het RHCE

Als U op landelijk niveau informatie wilt zoeken vindt u hieronder een aantal praktische suggesties:

Internet

Natuurlijk biedt het internet alle mogelijkheden om met trefwoorden te gaan zoeken. Veel informatie is de laatste jaren vastgelegd op databanken die on-line beschikbaar zijn:

www.reclamearsenaal.nl

www.beelman.nl/blog/archives/31-Laatste-sigaren-verlaten-Nederland.html

www.sigarenblikken.nl

www.home.hetnet.nl/~blikkenparade

www.cubra.nl/sanderneijenens/tekstneijensl.htm

www.sigar.nl

www.tabakshistorie.nl

<http://members.home.nl/sigarenband/kampen.html>

www.bergopwaarts.inf/06sigarenmakers

<http://194.109.196.98/~xillion/public/goulmyenbaar/index.php>

<http://www.smit.912.nl/geschiedenis/geschiedenislinks.htm>

<http://www.Wer-zu-wem.de/industrie/Tabakindustrie.html>

enz.

Archieven

NEHA Nederlandsch Economisch-Historisch Archief – www.neha.nl

Het NEHA is het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief. Vanaf de oprichting in 1914 heeft het NEHA geijverd om particuliere economische archieven voor vernietiging te behoeden. Tot 1935 heeft het NEHA eveneens sociaal-historisch bronnenmateriaal verzameld. Daarna heeft het NEHA het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) opgericht.

U kunt bij het NEHA het archief van 'Dirk van de Linden Vooren' of 'Firma van Kerkwijk & Ammerlaan' vinden.

Via de website (www.neha.nl) is het mogelijk om veel publicaties of beeldmaterialen over de sigarenindustrie te vinden.

U doorloopt daarbij de volgende stappen:

- klik aan: On-line catalogue

- voer in: sigaren. Het intypen van het trefwoord sigaren levert 77 zoekresultaten op.

Het NEHA heeft een bronnenoverzicht van de tabaksverwerkende industrie gepubliceerd. In het boek Historische bedrijfsarchieven. Voedings- en genotmiddelenindustrie. Een geschiedenis en bronnenoverzicht (Amsterdam, 1993), Op de bladzijden 205-216 kunt u snel nuttige informatie zoals: bedrijfsadres, bewaarplaats, inhoud, ontsluiting, inhoud enz.) over collecties van sigarenfabrikanten vinden.

IISG Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis – www.iisg.nl

Het IISG is een wetenschappelijk instituut met bijzondere archieven. Onder meer bevindt zich hier een enorme affichecollectie, enige jaren geleden overgebracht vanuit het toen nog bestaande Nederlandse Reclamemuseum.

BHIC - Brabants Historisch Informatie Centrum – www.bhic.nl

Het BHIC, voorheen het Rijksarchief in de provincie Noord-Brabant, beheert dossiers van het handelsregister. In het handelsregister worden sinds 1922 gegevens van bedrijven geregistreerd. Van ieder bedrijf wordt een dossier aangelegd. Dossiers van een bedrijf dat opgeheven is, en/of verhuisd is naar een andere regio of een nieuwe rechtsvorm heeft verkregen worden na 20 jaar overgedragen aan het BHIC. De dossiers zijn digitaal ontsloten via hun website (www.bhic.nl).

FIEN, Federatie Industrieel Erfgoed Nederland.- www.industrieelerfgoed.nl

FIEN is een koepelorganisatie en overlegplatform voor 60 aangesloten organisaties.

Bij FIEN kunt u terecht voor algemene informatie over het industriële erfgoed.

Voor antwoord op specifieke vragen of projecten kan de FIEN doorverwijzen naar specialisten uit

eigen kring of daarbuiten. Via de website van FIEN is bijvoorbeeld informatie over sigarenkistenfabriek Picus te vinden. U kunt ook het boek 'De Ritmeester 1887- 2005' bestellen. Dit boek is geschreven bij de sluiting van de sigarenfabriek in Veenendaal.

SHIE, Stichting Haags Industrieel Erfgoed – www.shie.nl

De stichting stelt zich ten doel de stimulering van de interesse voor industrieel erfgoed in het Stadsgewest Haaglanden. On-line kunt u lezen over de firma Hillen. Het was een gerenommeerd bedrijf dat zijn oorsprong in de jaren 70 van de 18^e eeuw had. In de 19^e eeuw maakte de firma een bloeitijd door. In 1909 werd een grote nieuwe sigarenfabriek in gebruik genomen, direct gelegen aan de spoorlijn Delft-Rotterdam.

Musea

Museum de Moriaan

Westhaven 29, 2801 PJ Gouda.

collectie: pijpennijverheid Gouda en diverse voorwerpen met betrekking tot tabak.

Amerongs Historisch en Tabaksmuseum

Burg. Jhr. H. van de Boschstraat 46, 3958 CD Amerongen

Geschiedenis Nederlandse tabakscultuur

Niemeyer tabaksmuseum

Brugstraat 24, 9711 HZ Groningen

collectie: grote collectie; alle aspecten van roken en tabak.

Cultuur Historisch Museum

Oranjenassastraat 8, 5554 AG Valkenswaard

collectie: tabaks- en sigarennijverheid Valkenswaard

www.sigarenmakerijmuseum.info

Het Kamper tabaksmuseum

Botermarkt 3, 8261 GR Kampen

collectie: sigaren- en tabaksindustrie Kampen

Liemers museum

Stationsplein 4, 6901 BE Zevenaar

collectie: voorwerpen uit de streek o.a. van de Turmacfabriek

Weekend gesloten

www.liemersmuseum.nl

Tabaks Historisch Museum Delft

van Bossestraat 2, 2613 CR Delft

collectie: particuliere verzameling van Louis Bracco Gartner

Geopend na telefonische afspraak, 015 - 2122411

www.tabaksmuseum.nl

Museum Joure

Geelgietersstraat 1-11 Joure

collectie: Douwe Egberts over koffie, thee en tabak

www.museumjoure.nl

Pijpenkabinet

Prinsengracht 488, 1017 KH Amsterdam

collectie: diverse categorieën rookpijpen uit binnen- en buitenland

van pre-Columbiaans tot heden, pijpenmakersgereedschappen, prenten

Geopend woensdag t/m zaterdag 12.00-18.00 uur, entree €5

www.pijpenkabinet.nl

Museum De Ghulden Roos
Molenstraat 2, Roosendaal
collectie: KaVeeWee sigarenfabriek

Museum Flehite
Westsingel 50, 3811 BC Amersfoort
collectie: kleine collectie voorwerpen m.b.t. tabaksteelt en -fabricage
www.museumflehite.nl

Museum In den halven Maen
Lodderlandsedijk 56a Tinte
collectie: oud winkelinterieur met veel tabaksverpakkingen

Museum 't Kiekhuis
Grindweg 35, 8471 EG Wolvega
collectie: oude winkel met veel tabakspotten, reclame- sigaretten- sigaren en tabaksverpakkingen
Alleen geopend na telefonische afspraak

Museum Het Klein Veenloo
Markt 10, Veenendaal
collectie: lokale tabaksindustrie

Streekmuseum De Acht Zaligheden
Kapelweg 2, Eersel
collectie: lokale sigarenindustrie

Streekmuseum De Roode Tooren
Roggestraat 9 – 13, Doesburg
collectie: in kruidenierswinkel anno 1930 aandacht voor geologie en archeologie en een
werkende tabakskerverij uit 1894.

GG/JL september 2007/sept.2008.